

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 340/2023-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Miloša Maďara a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletého sťažovateľa [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou [REDAKOVANÉ], oboch právne zastúpených advokátom JUDr. Štefanom Kseňákom, PhD., Park Angelinum 4, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 8 CoP 204/2021-1364 z 28. februára 2022 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 194/2022 z 29. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 29. marca 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 CoP 204/2021-1364 z 28. februára 2022 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 7 Cdo 194/2022 z 29. novembra 2022 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“). Sťažovatelia navrhujú napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie, a priznať im náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Dňa 28. apríla 2023 sudca I. senátu ústavného súdu Rastislav Kaššák oznámil predsedovi ústavného súdu podľa § 49 ods. 1 a 4 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dôvody jeho vylúčenia z prejednávanej veci. Podľa čl. IV ods. 1 písm. b) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na rok 2023 [(ďalej len „rozvrh práce“), dostupný na webovom sídle ústavného súdu] rozhodol II. senát ústavného súdu uznesením č. k. II. ÚS 235/2023-6 z 10. mája 2023 o vylúčení sudcu I. senátu ústavného súdu z prejednávanej veci. Podľa čl. III. ods. 1 písm. c) rozvrhu práce vylúčeného člena prvého senátu zastupuje člen štvrtého senátu, podľa písm. d) tohto ustanovenia neprítomného vekom staršieho člena senátu alebo z rozhodovania vylúčeného vekom staršieho člena senátu zastupuje vekom starší člen senátu určený podľa písmena c); týmto sudcom je člen štvrtého senátu ústavného súdu Libor Duľa. Uznesením č. k. II. ÚS 312/2023 zo 14. júna 2023 bol z konania a rozhodovania vo veci sp. zn. Rvp 860/2023 vylúčený aj sudca ústavného súdu Libor Duľa, a to pre svoj pomer k právnomu zástupcovi sťažovateľov; uznesene o vylúčení nadobudlo právoplatnosť dňom jeho vyhlásenia, t. j. 14. júna 2023. Podľa čl. III. ods. 1 písm. c) a d) rozvrhu práce sa ďalším členom senátu vo veci stal sudca tretieho senátu ústavného súdu Peter Straka.

3. Z ústavnej sťažnosti a obsahu napadnutých rozhodnutí vyplýva, že žalobou z 27. júna 2013 sa [redacted] (ďalej len „žalobca“), domáhal, aby Okresný súd Košice II (ďalej len „okresný súd“) určil, že súhlasné vyhlásenie sťažovateľky ako žalovanej 1 – [redacted] (ďalej len „matka“) a [redacted] ako žalovaného 2 o určení otcovstva k maloletému sťažovateľovi [redacted], [redacted] (ďalej aj „maloletý“), je neplatné, a zároveň aby určil, že žalobca je otcom maloletého, a upravil výkon rodičovských práv a povinností k maloletému.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 24 C 3/2018-1236 z 27. mája 2021 žalobe žalobcu vyhovel a určil, že súhlasné vyhlásenie žalovaných o určení otcovstva k maloletému je neplatné (prvý výrok), návrh o určenie otcovstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému vylúčil na samostatné konanie (druhý výrok) a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania (tretí výrok).

4.1. S poukazom na § 37 a § 39 Občianskeho zákonníka a § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) okresný súd viazaný právnym názorom odvolacieho súdu vysloveným v jeho zrušujúcom uznesení č. k. 8 CoP 273/2018-611 z 29. marca 2019 na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že sťažovateľka a žalovaný 2 nepreukázali existenciu intímneho vzťahu v čase rozhodnom pre splodenie maloletého [redacted]. Vychádzal zo skutočnosti, že sťažovateľka v rámci mailovej a SMS komunikácie žalobcovi oznamovala okolnosti týkajúce sa pôrodu, ďakovala mu za syna po pôrode, pričom žalobca mal byť prítomný aj pri krste maloletého. Sťažovateľka pritom v zmysle § 151 ods. 1 CSP nevyvrátila tvrdenie žalobcu, že pred lekárom – pôrodníkom a farárom, ktorý mal pokrstiť maloletého, označovala žalobcu za jeho otca a taktiež ho ako otca dieťaťa uviedla v tehotenskej knižke. Podľa okresného súdu tak mala vedomosť o tom, že otcom maloletého je žalobca. Skutočnosť, že sa napriek výzve konajúceho súdu odmietla zúčastniť nariadeného znaleckého dokazovania analýzou DNA, okresný súd vyhodnotil v jej neprospech. Súčasne skúmal, ktorý z aspektov biologického, právneho a sociálneho rodičovstva u maloletého vo vzťahu k žalovanému 2 prevažuje, pričom dospel k záveru, že napriek tvrdeniu žalovaného 2, že sa so sťažovateľkou snažil vytvoriť maloletému stabilné rodinné prostredie,

v konaní žiadnym spôsobom nepreukázal reálnu starostlivosť o maloletého a taktiež ani plnenie vyživovacej povinnosti. S prihliadnutím na to, že k súhlasnému vyhláseniu otcovstva k maloletému [REDAKOVANÉ] došlo s odstupom jedného roka od jeho narodenia, a to počas konania o určenie otcovstva žalobcu, okresný súd dospel k záveru, že v danom prípade neboli splnené zákonné podmienky existencie slobodnej vôle tohto právneho úkonu u oboch žalovaných. Z tohto dôvodu rozhodol, že tento právny úkon je neplatný, a to pre nedostatok vôle sťažovateľky podľa § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka a rozpor s dobrými mravmi (§ 39 Občianskeho zákonníka). Návrh žalobcu na určenie otcovstva k maloletému a s tým spojené konanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností vylúčil na samostatné konanie.

5. Proti rozsudku okresného súdu podali sťažovateľka a žalovaný 2 odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok vo výrokoch o určení súhlasného vyhlásenia o určení otcovstva za neplatné a o trovách konania potvrdil ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP a podľa § 386 písm. c) CSP odmietol odvolanie proti výroku o vylúčení návrhu žalobcu o určenie otcovstva k maloletému a o úprave výkonu rodičovských práv a povinností na samostatné konanie.

5.1. Podľa názoru odvolacieho súdu okresný súd náležite vysvetlil, ktoré žalobcom preukázané skutočnosti sú spôsobilé dokázať vedomosť žalovaných o tom, že žalovaný 2 nie je biologickým otcom maloletého a že prejavom vôle nezamýšľali vyvolať tie právne účinky, ktoré zákon o rodine s takým prejavom vôle spája, resp. že týmto prejavom vôle fakticky došlo k obchádzaniu zákona. Žalobca v konaní náležite preukázal svoj dlhodobý a intímny vzťah so sťažovateľkou, pričom obsah a význam ich vzájomnej komunikácie nebolo možné logicky spochybňovať tvrdením, že správy boli vytrhnuté z kontextu a rovnako ani údajnými obavami sťažovateľky zo žalobcu. Tento záver umocnilo podľa názoru odvolacieho súdu aj samotné priznanie sťažovateľky, že so žalobcom absolvovala spoločnú dovolenku v 4. mesiaci tehotenstva. Ani sťažovateľkou prezentovaný nedostatočný morálny kredit žalobcu nebol podľa krajského súdu spôsobilý spochybniť hodnovernosť a autentickosť ich vzájomnej komunikácie. Naopak, žalovaný 2 v konaní hodnoverne nepreukázal, že by bol v čase pôrodu v nemocnici, resp. prispel na náklady súvisiace s pôrodom, a taktiež že by sa o maloletého zaujímal, plnil si voči nemu vyživovaciú povinnosť, či už v čase súhlasného vyhlásenia o jeho otcovstve, alebo v období po ňom, pričom ani z obsahu spisu nerezultujú žiadne sociálne väzby medzi ním a maloletým. Krajský súd poukázal na to, že až počas konania o určenie otcovstva k maloletému iniciovaného žalobcom, za súčasného nepriaznivého vývoja dôkaznej situácie v neprospech sťažovateľky, bolo v konaní predložené súhlasné vyhlásenie žalovaných, ktorým došlo k určení otcovstva k maloletému a konanie o určení otcovstva tak muselo byť zastavené. Zo všetkých týchto okolností tak odvolací súd uzavrel, že sťažovateľka a žalovaný 2 v čase právneho úkonu vedeli, že žalovaný 2 nie je biologickým otcom maloletého a že týmto úkonom len fakticky chceli obísť zákon a vylúčiť, resp. sťažiť žalobcovi možnosť domáhať sa určenia otcovstva podľa tretej zákonnej domnienky. Akcentoval, že záujem maloletého má byť v konaniach, ktoré sa ho týkajú, prioritou, avšak zároveň dodal, že v danej veci nebolo pochybností, že otvorenie možnosti skúmania, či je žalobca jeho skutočný otec, v samostatnom konaní má význam a je v záujme maloletého dieťaťa. Návrh sťažovateľky na vypočutie maloletého prezentovaný až v odvolacom konaní vyhodnotil odvolací súd ako účelový v snahe oddialiť meritórne rozhodnutie v prejednávanej veci. Ak sa sťažovateľka a žalovaný 2 domnievali, že súčasná realita, v ktorej maloletý vyrastá, je v jeho najlepšom záujme, ide podľa odvolacieho

súdu len o ich subjektívne názory. Súhlasným vyhlásením o určení otcovstva si sťažovateľka vyriešila situáciu len vo vlastnom záujme bez toho, aby sa zaoberala tým, aký to bude mať objektívny dopad na maloletého. To, aké má žalobca osobnostné črty a predpoklady na výchovu dieťaťa a či je vôbec vhodné, aby bol súčasťou jeho života, bude predmetom skúmania v konaní o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému.

6. Dovolania žalovaných, ktorých prípustnosť vyvodili z § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP, najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

II.

Argumentácia sťažovateľov

7. Podanou ústavnou sťažnosťou sťažovatelia atakujú napadnuté rozhodnutia, pričom namietajú, že krajský súd, ako aj najvyšší súd nerešpektovali požiadavku najlepšieho záujmu dieťaťa, tejto požiadavke nevenovali pozornosť a nevykonali v tomto smere žiadne dokazovanie. Povinnosťou súdu bolo upriamiť svoju pozornosť na čo najvyššiu mieru zistenia tzv. materiálnej pravdy aj vo vzťahu k záujmu maloletého dieťaťa. Prvoradým je záujem maloletého dieťaťa, domnelý biologický otec však postavil svoj záujem nad všetky ostatné záujmy, pričom jeho argumentáciu napokon všeobecné súdy prijali bez toho, aby sa venovali otázke najlepšieho záujmu dieťaťa. To sa premietlo aj do odôvodnenia napadnutých rozhodnutí. S poukazom na rozhodovaciu prax jednotlivých štátov v obdobných veciach sťažovatelia uvádzajú, že neexistuje jednotný štandard práv biologického otca. Pripúšťajú, že rozhodovacia prax sa môže vyvíjať, avšak aj pri jej zmene sa musí do úvahy brať najlepší záujem dieťaťa a súdne rozhodnutie musí obsahovať precízne odôvodnenie.

8. Sťažovatelia tvrdia, že podstatou druhej zákonnej domnienky určenia otcovstva je súhlasné vyhlásenie ženy a muža, a tento súhlas zo strany matky nie je ničím podmienený, ani napr. tým, že existuje muž (muži), ktorý tvrdí svoje biologické otcovstvo. Matka môže prejavíť súhlas s otcovstvom muža z akýchkoľvek pohnútok a zákon ju v tom neobmedzuje. Tieto okolnosti však všeobecné súdy nezohľadnili, ale arbitrárne sa upriamili na otázku motivácie súhlasného vyhlásenia rodičov. Žiadnu pozornosť však nevenovali pohnútkam žalobcu. Podľa názoru sťažovateľov jedinou výnimkou, keď by sa dalo uvažovať o „prelomení“ druhej domnienky určenia otcovstva, by bol prípad, ak by to bolo „v najlepšom záujme dieťaťa“. Teda ak by sa ukázalo, že dieťa je v zlom sociálnom prostredí, chýba mu otec a toto má nepriaznivý stav na jeho psychosociálny vývoj a pod. Súdy však neskúmali, aký je momentálne sociálny vzťah medzi sťažovateľkou a maloletým, a zrejme ani neuvažovali nad tým, aký možný deštruktívny výsledok môže mať ich rozhodnutie. Nevenovali sa ani tomu, či domnelý biologický otec už má deti, či s nimi žije v spoločnej domácnosti alebo nie. Maloletý má momentálne 11 rokov a vyrastá v presvedčení, že žalobca nie je jeho otcem. Súd nevykonal žiadne dokazovanie k tomu, aby sa utvrdil v tom, že jeho neskoršie rozhodnutie nebude mať deštruktívny vplyv na psychiku dieťaťa a ako by maloletý zareagoval na skutočnosť, že žalovaný 2 nie je jeho otcem.

9. Posudzovať prejav vôle ženy pri určení otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov z pohľadu dobrých mravov, tak ako to učinili porušovatelia, je podľa názoru sťažovateľov ústavne neudržateľné. Sťažovateľku nikto nenútil k súhlasnému vyhláseniu. Odôvodnenie rozporu

s dobrými mravmi je v namietaných rozhodnutiach len formalistické a vychádza z následku – akoby k súhlasnému vyhláseniu došlo len zo snahy obísť práva žalobcu.

10. Žalobca sa okrem žiadaného určenia neplatnosti právneho úkonu domáha určenia otcovstva k maloletému. Takým rozhodnutím by bola zaručená právna istota, v ktorej maloletý od svojho narodenia žije. Ale táto právna istota je narušená už teraz, pretože maloletý v dôsledku rozhodnutia súdu už nemá otca a aj sťažovateľka je teraz v pozícii, že otec jej dieťaťa je vlastne neznámy. V danom prípade tak stojí oproti sebe právna istota plynúca pre sťažovateľov zo súhlasného vyhlásenia o určení otcovstva žalovaného 2 a na druhej strane princíp individuálnej spravodlivosti, teda ochrana základných práv žalobcu, ktoré by mohli byť porušené v konaní, v ktorom sa on domáha určenia otcovstva. Sťažovatelia sú presvedčení o prioritě právnej istoty pred prípadnou biologickou pravdou. Určiť otcovstvo je možné len k dieťaťu, ktoré je právne voľné, pričom maloletý sa nestal právne voľným preto, že by žalovaný nemal záujem o otcovstvo alebo že by súdy dokazovaním zistili, že dieťa žije v nevyhovujúcich podmienkach. Prednosť princípu právnej istoty je zdôraznená aj v § 96 zákona o rodine, ktorý umožňuje dieťaťu domáhať sa zapretia otcovstva aj po uplynutí zákonom stanovených lehôt rodičom, avšak len ak je to potrebné v záujme dieťaťa.

11. Sťažovatelia tak sumarizujú, že namietanými rozhodnutiami došlo v posudzovanej statusovej veci k porušeniu priority právnej istoty pred právom na spravodlivé súdne konanie. Všeobecné súdy nevenovali dostatočnú pozornosť najlepšiemu záujmu dieťaťa, nevenovali pozornosť vyhodnoteniu existujúcich sociálnych väzieb medzi matkou a dieťaťom a vplyvu požiadavky žalobcu na určenie neplatnosti určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov na toto sociálne prostredie. Súdy nenariadili ani znalecké dokazovanie, aby posúdili vplyv rozhodnutia na psychiku dieťaťa a touto možnosťou sa ani nezaoberali. Venovali sa iba právnomu záujmu žalobcu na určení neplatnosti právneho úkonu, teda posúdeniu toho, čím sa zlepši postavenie žalobcu. Neskúmali však, v čom sa zlepši postavenie maloletého.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľky napadnutým rozsudkom krajského súdu:

12. Vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu sa argumentácia sťažovateľky zameriava na jeho ústavnú neudržateľnosť pre absenciu náležitého odôvodnenia a nedostatky v procese vykonávania a hodnotenia dôkazov, ako aj pre nesprávne právne posúdenie veci.

13. Sťažovateľka predmetné námietky subsumovateľné pod vadu zmätočnosti spočívajúcu v porušení práva na spravodlivý proces a vadu nesprávneho právneho posúdenia právnej otázky platnosti právneho úkonu vzniesla aj v podanom dovolaní smerujúcom proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorého prípustnosť vyvodzovala z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Napokon ani netvrdila, že niektorú z jej námietok nemohla uplatniť v dovolacom konaní.

14. Keďže v rámci uplatnenej dovolacej právomoci sa najvyšší súd dovolacími námietkami vznesenými sťažovateľkou (totožnými s tými, ktoré predostiera v ústavnej sťažnosti) zaoberal, je vo vzťahu k časti ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti napadnutému rozsudku krajského súdu, vylúčená právomoc ústavného súdu (obdobne IV. ÚS 468/2018, IV. ÚS 503/2021,

IV. ÚS 245/2022). Z týchto dôvodov ústavný súd odmietol túto časť ústavnej sťažnosti pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu práv sťažovateľky napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

15. Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu ústavný súd uvádza, že podaná ústavná sťažnosť je z väčšej časti opakovaním argumentácie uvádzanej sťažovateľkou počas konania pred všeobecnými súdmi, nereflektujúc právne závery vyslovené dovolacím súdom. Úlohou ústavného súdu nie je opätovne preveriť správnosť skutkových a právnych záverov všeobecných súdov. Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu dovolacieho súdu je jeho úlohou posúdiť, či sa najvyšší súd s podaným dovolaním vysporiadal v súlade s požiadavkami kladenými na riadne odôvodnenie súdnych rozhodnutí, ich preskúmateľnosť a ústavnoprávnu udržateľnosť.

16. V tejto súvislosti ústavný súd stabilne judikuje, že otázka posúdenia, či sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí zásadne do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu, ktorý nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, alebo formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010).

17. Ústavný súd tak zameral svoju pozornosť na to, či najvyšší súd ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetlil dôvody svojho rozhodnutia, a teda či účinky jeho dovolacej právomoci boli zlučiteľné s právom strany sporu na prístup k súdu a súčasne či zo strany najvyššieho súdu došlo k splneniu požiadaviek kladených na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia, a to so zreteľom na už uvedené východiská a možnosti ústavného prieskumu napadnutého uznesenia.

18. Po preskúmaní napadnutého uznesenia ústavný súd konštatuje, že dané rozhodnutie najvyššieho súdu nenesie také známky zjavnej svojvôle, aby vyžadovalo zásah ústavného súdu. Najvyšší súd vo vzťahu k sťažovateľkou uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP (namietanej nedostatočnosti odôvodnenia ako aj nedostatkov v procese dokazovania) ústavne akceptovateľným spôsobom objasnil podstatu rozhodnutí súdov nižšej inštancie, skutkový základ veci, právne posúdenie, dôvody dovolania sťažovateľky, ako aj žalovaného 2, ich vzájomné vyjadrenia, stanovisko kolízneho opatrovníka, ako aj žalobcu.

19. V konkrétnostiach najvyšší súd v napadnutom uznesení konštatoval jednoznačnosť a zrozumiteľnosť odôvodnenia rozsudku krajského súdu, stotožňujúc sa s jeho právnym názorom, že súhlasné určenie otcovstva v danom prípade obchádza zákon a vykazuje rozpor s dobrými mravmi podľa § 39 Občianskeho zákonníka. Dovolací súd nezistil vady vážnosti prejavenej vôle a rozpor s § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože u žalovaných išlo o pohnútku, a nie otázku vážnosti prejavenej vôle, pričom pohnútkou bolo zabrániť určeniu otcovstva pravdepodobnému biologickému otcovi (žalobcovi). Účelové súhlasné vyhlásenie o určení otcovstva je praktikou zameranou proti pravdepodobnému biologickému otcovi, ktorá nemôže byť v záujme maloletého, pokiaľ žalovaný 2 neposkytuje maloletému riadnu otcovskú starostlivosť. Zohľadňujúc

sťažovateľkou akcentovaný záujem maloletého, dovolací súd poukázal na skutočnosť, že žalovaní nepreukázali existenciu fungujúceho rodinného prostredia, teda nemohlo dôjsť k zásahu do ich súkromného a rodinného života (čl. 19 ods. 2 ústavy). Tvrdeniu sťažovateľky, že všeobecné súdy sa nezaoberali tým, čo by bolo v záujme maloletého, tak nie je možné prisvedčiť.

19.1. K tomu ústavný súd dodáva, že na záujem dieťaťa nie je možné nazerať jednostranne, len skrz toho, čo sa z pohľadu sťažovateľky javí byť pre dieťa najlepšie, ale je vhodné aspoň pripustiť, že v záujme dieťaťa by mohlo byť poznanie biologického rodiča, resp. sa dozvedieť, ktorý z domnelých otcov je jeho skutočným otcom, ako dôležitej súčasti jeho vlastnej identity. Právo poznať vlastnú identitu, z ktorého vyplýva i právo poznať svojich príbuzných, tvorí neoddeliteľnú súčasť pojmu súkromný a rodinný život (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Jäggi proti Švajčiarsku, č. 58757/00 z 13. 7. 2006). Aj ďalšia judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Paulík proti Slovensku, č. 10699/05 z 10. 10. 2006; Shofman proti Rusku, č. 74826/01 z 24. 11. 2005; Novotný proti Českej republike, č. 16314/13 zo 7. 6. 2018) sa (napriek odlišnosti skutkových okolností jednotlivých vecí) zhoduje v preferencii toho, aby sa v oblasti určovania rodičovstva zosúladiła biologická realita s právnym stavom. Sťažovateľkou akcentovaný záujem na stabilite doterajšieho právneho vzťahu, resp. právnej istote, v ktorej maloletý od svojho narodenia žije, je nepochybne „v hre“, avšak všeobecné súdy ho (čiastočne už aj v tomto konaní) vyvažovali s už uvedeným právom maloletého, keď konštatovali, že otvorenie možnosti skúmania, či je žalobca jeho skutočný otec, má význam a je v záujme maloletého jednak vzhľadom na okolnosti neplatnosti súhlasného vyhlásenia žalovaných, ako aj preto, že prakticky od narodenia vyrastal bez otca, žalovaný 2 o neho neprejavoval záujem a neprispieval na jeho výživu. Z obsahu spisu nerezultovali žiadne sociálne väzby medzi žalovaným 2 a maloletým dieťaťom, a teda absentoval súlad medzi právnym otcovstvom žalovaného 2 založeným na právnej domnienke a rodičovstvom sociálnym. Názor sťažovateľky, že súčasná sociálna realita je v záujme maloletého, je tak výlučne jej subjektívnym názorom, ktorý nenašiel oporu v žiadnom z dôkazov vzťahujúcich sa na konanie o určenie neplatnosti právneho úkonu. Preto jej námietka o porušení priority právnej istoty pred právom na spravodlivé súdne konanie nie je na mieste.

20. Dovolací súd zaujal stanovisko aj k namietanému rozsahu vykonaného dokazovania, nenachádzajúc žiadne pochybenia a vady pri vykonávaní dôkazov a ich hodnotení súdmi nižšej inštancie, ktoré sa riadne vysporiadali aj s námietkou nevykonania nevrhnutých dôkazov vrátane nevykonania výsluchu maloletého (pozri bod 13, 14 a 16 rozsudku krajského súdu). Vo vzťahu k námietke sťažovateľky o nevykonaní dokazovania k ďalším podstatným skutočnostiam (názor maloletého, osobnostný profil domnelého otca, jeho predpoklady na riadnu výchovu, vhodnosť jeho vstupu do života maloletého, pozn.) je možné poukázať na časť odôvodnenia napadnutého uznesenia, v ktorom najvyšší súd uviedol, že tieto otázky budú relevantné v nadväzujúcom konaní o určenie otcovstva (konanie o výkone rodičovských práv a povinností je v zmysle § 110 CMP spojené s konaním o určenie otcovstva, pozn.). Až v tomto konaní bude nevyhnutné posúdiť všetky skutočnosti ako predbežnú otázku, či určenie otcovstva je v najlepšom záujme maloletého. Takéto dokazovanie preto vyhodnotil najvyšší súd ako dokazovanie nad rámec aktuálneho konania, ktorého predmetom bolo posúdenie, či nedošlo k účelovému vytvoreniu právnej prekážky pre konanie o určenie otcovstva.

21. V súvislosti s namietaným dovolacím dôvodom nesprávneho právneho posúdenia [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP] sťažovateľka formulovala otázku posúdenia platnosti právneho úkonu – súhlasného

vyhlásenia rodičov poukázaním na ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, v zmysle ktorej je potrebné právny úkon vykladať v prospech jeho platnosti. Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia vo vzťahu k tejto námietke reflektoval uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 224/2016, publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 68/2018, vydané tejto veci. V uvedenom uznesení najvyšší súd konštatoval, že hoci zákon o rodine nepriznáva biologickému otcovi možnosť domáhať sa zapretia otcovstva, uvedené nevylučuje možnosť domáhať sa neplatnosti súhlasného vyhlásenia ako právneho úkonu, pokiaľ by náležitosti tohto úkonu boli v rozpore s dobrými mravmi (nesmie ísť o konanie v pohnútke zabrániť biologickému rodičovi v určení otcovstva). Najvyšší súd preto uviedol, že súdy nižšej inštancie, vychádzajúc z predchádzajúceho dovolacieho rozhodnutia (kasačne záväzného), dospeli k správnym právnym záverom, odvolávajúc sa na zásadu špeciality spomínaného judikovaného rozhodnutia najvyššieho súdu týkajúceho sa tejto konkrétnej právnej veci vo vzťahu k rozhodnutiam dovolacieho súdu (konkretizovaným v dovolaní) prikláňajúcim sa k výkladu právneho úkonu v prospech jeho platnosti.

22. Hoci sa závery najvyššieho súdu opierajú o pomerne stručné odôvodnenie (nadväzujúce na závery krajského súdu), možno ho považovať za výstižné a dostatočné na to, aby z neho bolo možné zistiť dôvody odmietnutia dovolania sťažovateľky (ako aj žalovaného 2). To v plnej miere zodpovedá skutočnosti, že ide o odôvodnenie rozhodnutia, ktoré reaguje na skutočnosti podstatné pre posúdenie splnenia zákonných predpokladov prípustnosti dovolania a následného posúdenia jeho dôvodnosti, a to napriek výroku o odmietnutí dovolania, ktorý z dôvodu meritórneho posúdenia dovolaní oboch žalovaných zodpovedá skôr rozhodnutiu o zamietnutí dovolania podľa § 448 CSP. Formálny nedostatok v procesnej forme odmietnutia dovolania namiesto jeho zamietnutia však nemá pre sťažovateľku relevanciu zásahu do jej základného práva na súdnu ochranu, resp. spravodlivé súdne konanie; inak povedané z pohľadu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu nie je rozhodujúce, či najvyšší súd uznesením dovolanie odmietne, alebo rozsudkom dovolanie zamietne, pretože výsledok spočívajúci v neúspešnosti dovolateľa je identický.

23. Ústavný súd na podklade uvedeného nemá dôvod spochybňovať argumentáciu najvyššieho súdu, ktorá bola základom na odmietnutie dovolania sťažovateľky podaného podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP a smerujúceho proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, a to s prihliadnutím na dôvody uvádzané sťažovateľkou korešpondujúce s jej dovolacou argumentáciou, s ktorou sa najvyšší súd riadne vysporiadal. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom strán sporu vrátane ich dôvodov a námietok.

24. Ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by naznačovali možnosť porušenia základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

25. Pokiaľ ide o namietané porušenie práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ústavný súd v namietanom uznesení nezistil taký výklad zákonných predpisov rozhodných pre vec samotnú, ktoré by mohli vyvolať účinky nezlučiteľné s týmto právom. Zásada rovnosti strán v civilnom

procesne sa prejavuje vytváraním rovnakých procesných podmienok a procesného postavenia subjektov, o ktorých právach a povinnostiach rozhoduje súd. Najvyšší súd svojím postupom neuprel sťažovateľke žiadne právo a nijako ju neznevýhodnil. To, že rozhodol v jej neprospech ako jednej z procesných strán, nemôže byť zásahom do rovnosti v konaní, ale ide o prirodzený výsledok súdneho konania.

26. Vychádzajúc zo skutočností odôvodňujúcich záver o ústavnej akceptovateľnosti napadnutého uznesenia z pohľadu práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru, je zjavné na základe celkového posúdenia pre vec relevantných skutočností, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu práv podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, čl. 8 dohovoru a práv maloletého podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa. Ako už bolo uvedené, predmetom dotknutého súdneho konania bolo určenie neplatnosti právneho úkonu (súhlasného vyhlásenia žalovaných o určení otcovstva), a samotné konanie o určení otcovstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému bolo vylúčené na samostatné konanie, ktoré prebieha.

27. Ústavný súd preto aj túto časť ústavnej sťažnosti (vo vzťahu k namietaným základným právam podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 ústavy a právam podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru, čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa) odmietol pri predbežnom prerokovaní podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K ústavnej sťažnosti maloletého sťažovateľa:

28. Ústavný súd konštatuje, že spolu s ústavnou sťažnosťou mu bolo doručené splnomocnenie udelené advokátovi na zastupovanie sťažovateľky pred ústavným súdom ako aj splnomocnenie, v ktorom matka maloletého ako jeho zákonná zástupkyňa splnomocňuje advokáta aj na zastupovanie maloletého v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd v tejto súvislosti poznamenáva, že takéto splnomocnenie udelené matkou maloletého by nemohol považovať (vzhľadom na okolnosti a špecifické črty posudzovanej veci) za prípustné v tomto konaní pred ústavným súdom. Matka maloletého je totiž v posudzovanom prípade vo vzťahu k jej oprávneniu ako zákonnej zástupkyne udeľovať splnomocnenie právnenému zástupcovi na zastupovanie svojho maloletého syna v konaní pred ústavným súdom na účel domáhania sa rozhodnutia ústavného súdu vo svoj prospech v konflikte záujmov. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na § 31 ods. 2 zákona o rodine, ktorý v širšom ponímaní možno analogicky vzťahovať aj na úkony procesné.

29. Z uvedeného vyplýva, že maloletému sťažovateľovi by v prípade prijatia ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd musel ustanoviť opatrovníka, ktorý by ho v konaní pred ústavným súdom zastupoval na účely prípadného odstránenia rozporu záujmov medzi sťažovateľkou a maloletým. Vzhľadom na dôvody, pre ktoré odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky smerujúcu proti napadnutému rozsudku krajského súdu (časť III.1. odôvodnenia tohto uznesenia), ako aj proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu (časť III.2. odôvodnenia tohto uznesenia), je ale zjavné, že aj po prípadnom ustanovení opatrovníka by nemohol ústavnej sťažnosti maloletého vyhovieť, a to z rovnakých dôvodov ako odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky (matky maloletého). Preto ústavný súd pri predbežnom prerokovaní vyhodnotil ústavnú sťažnosť maloletého ako zjavne neopodstatnenú a z tohto dôvodu ju odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde bez toho, aby pristúpil k ustanoveniu kolízneho opatrovníka.

30. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu